

Statsminister Thorvald Staunings sommerhus Klitbo i Kettrup Bjerge

Skrevet af Simon Jacobsen 2017

Statsminister Thorvald Staunings sommerhus Klitbo på Ruthsvej 14 i Kettrup Bjerge

Foto: Egnssamlingen - B500941

Danmarks længst siddende statsminister, Thorvald Stauning, købte en sommerhusgrund i Kettrup Bjerge ved Grønhøj, matrikel nr. 2r Kettrupgård, af direktør Christian Marinus Larsen, Nørresundby, for 250 kr. i 1932 og fik tinglyst skødet den 8. september 1933.

Stauning fik opført et beskedent træsommerhus på 20 kvm, der stod færdigt til brug i april 1933. Der var kun ét stort rum i huset med to sengepladser i forlængelse af hinanden og en kogeplads placeret i østsiden og fri gulvplads med et vindue mod vest. I gavlen mod syd var der en mindre, lukket glasveranda. Til madlavning blev der brugt en primus, et petroleumskogeapparat, og udendørs var der en vandpumpe, dog var der indlagt elektrisk lys. Ved foden af bakken mod land, dér hvor pumpen stod, var der opstillet et mindre, firkantet skur som toilet. Over toiletdøren sad der et skilt med påskriften "Fristed". Der stod en flagstang på bakketoppen ved huset samt en bænk, påmalet "Guggehøj". Gugge havde en dobbelt betydning; på vendelbomål er det at se, og Gugge var også kælenavnet på Staunings livsledsager, Augusta Erichsen.

For at statsministeren kunne have kontakt med sit ministerium og omverdenen blev der indlagt telefon i sommerhuset. Nærmeste telefoncentral var i Løkken, så montører fra Statstelefonen benyttede Jydsk Telefons master inde i Løkken by og Redningsvæsenets master langs kysten til Grønhøj til den 6 kilometer lange telefonledning der blev etableret til sommerhuset. 11 mand var beskæftiget med dette arbejde, så aviserne skrev, "at statsministeren virkelig efterlever sit program med at skaffe arbejde til ledige hænder."

På sin 60 års fødselsdag, den 26. oktober 1933, fik Stauning af borgmester Jørgensen fra Aalborg overrakt et flag til sommerhusets flagstang samt et maleri i hjemmet i Kanslergade i København. Flaget og maleriet af statsministerens nye sommerhus i Grønhøj, malet af maleren Axel P. Jensen, var en gave fra Socialdemokratiet i Aalborg.

Kettrup Bjerge og den højeste bakke, Ørnbjerg, der med sine 43 meter hæver sig over resten af landskabet, blev "opdaget" af den fynske maler Karl Schou i 1920'erne. Han byggede Kettruphus, et stenhus i yderste klitrække. Kettrupgaard Badehotel havde siden sidst i 1800-tallet tiltrukket mange badegæster. På grund af, at landets statsminister nu også ferierede i Grønhøj, blev det et yndet og fashionabelt feriested, hvor der blev bygget flere sommerhuse 1930'erne, til bl. a. operasanger ved Det Kgl. Teater Johannes Fønss. Staunings søn, journalisten Søren Stauning, fik foræret en grund, Ruthsvej 10, af kunstmaleren Edvard Saltoft i 1935, og den ejede han frem til 1938. Ifølge BBR-oplysninger blev der bygget et sommerhus på grunden i 1930, men det er ikke sikkert, at det er korrekt.

Naboen til Staunings sommerhus var overbetjent Johanne Kirstine Hjersing Berg i Ruthsvej 12. Hun var politiker og socialdemokratisk byrådsmedlem i Aarhus Byråd fra 1925 til 1946, hvor hun havde en fremtrædende position i partiets gruppe. Ruthsvej nr. 18 ejede folketingsmand, statsrevisor Bollerup Madsen, der var ungdomsven og partifælle med Stauning. Byrådsmedlem og senere socialdemokratisk borgmester i Aalborg Marius Andersen ejede Ruthsvej 22. Han omtales ofte som Marius den første, da den socialdemokratiske borgmester i perioden 1970-81 også hed Marius Andersen. Beboerne i de nævnte sommerhuse blev kaldt "Den Røde Koloni" på grund af partifællesskabet.

Stauning og Marius Andersen ferierede ikke blot sammen i Kettrup Bjerge. Den 30. marts 1933 var de sammen ved indvielsen af Limfjordsbroen

Foto: Aalborg Stadsarkiv - B22598

Sommeren 1936 savnede de øvrige sommergæster Stauning i Kettrup Bjerger, og det så ikke ud til, at han ville benytte sommerhuset så meget dette år, idet han var på rejse til Island og Færøerne i juni og juli med fyrinspektionsskibet "Argus". Han var ledsaget af forsvarsministeren, admiral Rechnitzer, og fyrdirektør Sinding.

Thorvald Stauning i fritidsdress

Foto: Arbejdermusset

Da Stauning ankom til sommerhuset den 2. august 1937 for at holde nogle dages ferie, skete der en ulykke. Om aften havde han gæster fra Aalborg og var gået i seng. Et par timer senere stod han op og gik udenfor, men på vej ned ad en stejl og ujævn sti til toilettet forvred han venstre fod og fik brud på anklen. Han var ikke i stand til selv at gå op til sommerhuset igen og råbte om hjælp. Statsministerens chauffør, som også sov i sommerhuset, hørte ikke råbene. De blev derimod hørt af naboer, som hentede en læge, der ferierede i et af nabohusene, og han anlagde en forbindelse. Samtidig blev en ambulance rekvireret, og Stauning blev kørt på hospitalet i Aalborg, hvor benet blev lagt i gips. Han blev en af de næste dage transporteret til København.

Et billede, B1625 Aalborg Stadsarkiv, viser statsministeren i hans sygeværelse på Aalborg Amtssygehus.

Fra den dag var Grønhøj, Kettrup Bjerge og statsministerens sommerhus kendt over hele landet, ja, endog uden for landets grænser. De danske aviser og endog engelske aviser omtalte statsministerens uheld i klitterne. Tidligere var der ro og fred i det idylliske Grønhøj, men nu kørte og gik badegæster og fastboende fra Løkken og Blokhus til statsministerens sommerbolig for at betragte stedet, hvor ulykken skete. En avis skrev: ”De daglige besøgende er så talrige, at det ganske givet må kunne betale sig for en driftig iskagesælger at etablere sig i nærheden af Hr. Staunings prunkløse hytte, han ville sikkert gøre store forretninger.”

Staunings udendørstoilet Fristed

Foto: Egnssamlingen - B125

Ravsliber Albert Jensen i Løkken forarbejdede et stykke rav så kunstfærdigt, at det blev en miniature-statue af Stauning. Albert Jensen udtalte til en avis i januar 1938: ”Det har jeg lavet til erindring om alt det rav, jeg har fundet på Staunings strand ved Grønhøj.”

Der var aktiviteter både på stranden og i havet ud for Staunings sommerhus. Badegæster og fastboende så undrende til gang på gang, når et tovinget fly landede på stranden, og man kunne se piloten trave op til Stauning med en mappe for at få dokumenter underskrevet. I 1938 ankrede 37 krigsskibe fra den tyske flåde op ud for Staunings sommerhus. Seks torpedobåde sejlede helt ind til yderste revle kun 500 meter fra strandbredden. Ifølge de internationale bestemmelser måtte de ikke komme tættere kysten end 3 sømil.

Et tovinget fly, som bragte dokumenter til Stauning, på Blokhus Strand 1939

Foto: Egnssamlingen - B1947

Det var i sommerhuset, at Thorvald Stauning sad og udtænkte Danmarks første ferielov, som blev vedtaget i 1938. Denne medførte, at arbejdere og funktionærer fik ret til to ugers ferie med løn. Udviklingen af arbejdsturismen foregik også i sommerhuset i Kettrup Bjerge, hvor Stauning bidrog til, at man samme år oprettede Dansk Folkeferie, der i sit første år sendte 150.000 danskere ud af byerne enten til primitive hytter ved vandet eller på bus- og cykelture.

Thorvald August Marinus Stauning blev født den 26. oktober 1873 i København som søn af karetmager Peter August Stauning og dennes anden hustru, Caroline Elisabeth Hansen. Han voksede op i et fattigt københavnsk arbejderhjem. Forældrene fandt dog midler til, at han kunne gå på privatskole, hvor han erhvervede sig gode elementære kundskaber. Han kom i 1887 i lære som cigarsorterer, og derefter arbejdede han i årene 1891-93 på J. P. Schmidts Cigarfabrik i Fredericia.

Stauning meldte sig ind i Socialdemokratiet i 1890 og var fra 1894 aktiv i arbejderbevægelsen. Han blev folketingskandidat i 1901 og var folketingsmedlem i årene fra 1906 til 1942. I 1910 blev han valgt som partiformand og formand for rigsdagsgruppen. Samme år markerede han sig også internationalt som hovedansvarlig for Anden Internationales kongres i København. Han blev kontrolminister (minister uden portefølje) 1916-1920. Stauning blev den første danske socialdemokratiske statsminister i 1924 og frem til 1926 og igen fra 1929 til 1942, sammenlagt statsminister i 15 år og 9 måneder, den længste regeringsperiode nogensinde. Han udnævnte også Danmarks første kvindelige minister, da Nina Bang blev undervisningsminister i 1924, en af verdens første kvindelige ministre.

Thorvald Stauning var meget glad for kvinder og fik sønnen Holger uden for ægteskabet med en kvinde fra cigarfabrikken ved navn Caroline Levin. Han blev første gang gift i 1898 med Anna Jensen, som dog døde i en trafikulykke i 1921. Året efter var det Olga Hansen, der blev fru Stauning. Men ægteskabet med den jævnaldrende Olga var ikke just lykkeligt, og de blev skilt.

Stauning mødte senere, i foråret 1930, den 25 år yngre koncertsangerinde Augusta Erichsen, og året efter flyttede de ind i hans lejlighed i Kanslergade og boede dér frem til hans død i 1942; hun havde titel af husbestyrerinde.

Thorvald Stauning sammen med Augusta Erichsen i 1941

Foto: Scanpix Danmark / Scanpix Danmark

Augusta Erichsen udgav i 1967 bogen "Mit liv med Stauning" om sine erindringer. Hun døde i 1971.

Thorvald Stauning har inkarneret cigarryger og havde sans for gode cigarer, han var jo også uddannet i tobaksbranchen som cigarsorterer. Naturligvis ønskede han at opbevare sine cigarer på en ordentlig måde, hvorfor det spartanske sommerhus også rummede en humidor, en cigarkasse, med et fugtelement med lidt vand, der sørgede for, at den relative luftfugtighed var på mellem 65 og 70 %. Herved holdt cigarerne sig friske og brændte med en god jævn glød.

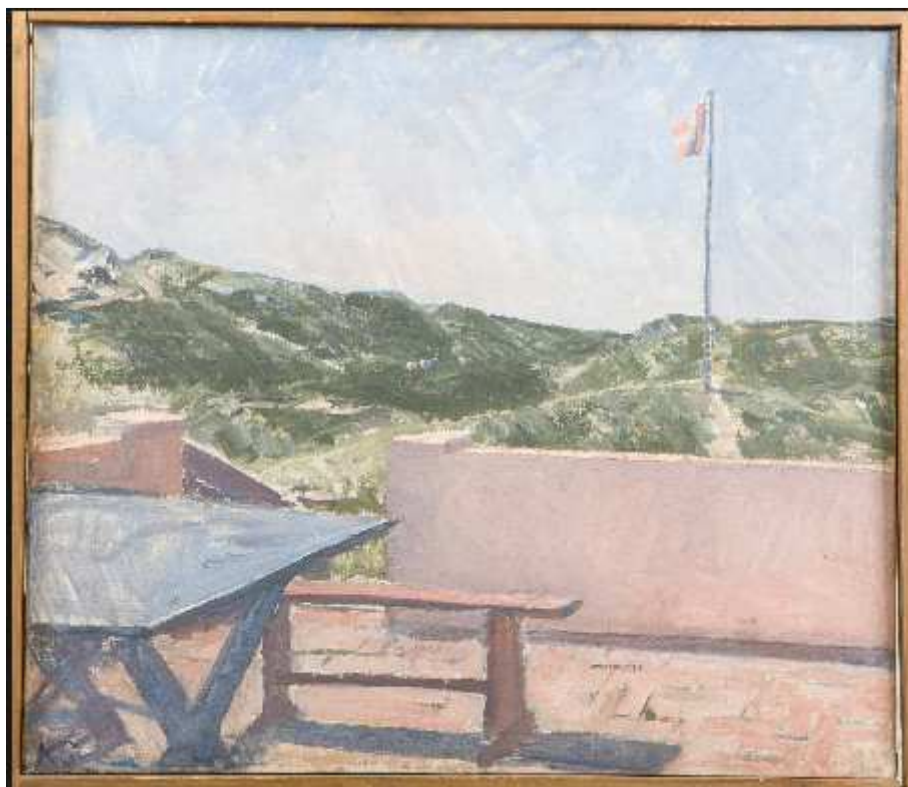

Staunings humidor

Fugtelementet i Staunings humidor var kridt, som man anvendte i gamle dage. Her ses kridtet i bunden af kassen under pladen med huller

De sidste år havde Stauning et svigtende helbred, og den tyske besættelse ramte ham hårdt, men han fortsatte til sin død, den 3. maj 1942, som leder af samlingsregeringerne. Boet efter Thorvald Stauning solgte sommerhuset til Søren Jacobsen, som fik tinglyst skødet den 10. oktober 1942.

Karl Schous "Udsigt fra terrassen til Kettruphus" fra 1934

Sømærket Grønhøj i Kettrup Bjerge

Foto: Egnssamlingen - B401213

Kettrup 1924

Foto: Egnssamlingen - B7252

”Egnssamlingen får løbende mange ting ind ad døren fra folk, som tænker på vor fælles kulturarv. Vi vil gerne have ting ind, alt har vores umiddelbare interesse - og vi skal nok sige pænt nej tak, hvis vi har lignende ting i forvejen, eller hvis emnerne ikke har rod i vor lokalhistorie. Eksempelvis har vi for nylig fået et spændende, håndskrevet brev ind ad døren.

Det er fra statsminister Th. Staunings hånd, skrevet i maj 1939, og sendt til en lokal politiker. Det kan virke underligt, at Stauning brugte tid til at håndskrive et brev til en person i Saltum, når han nemt kunne diktere et brev til maskinskrivning. Men svaret kan være, at Stauning havde en personlig relation til vort område via sit sommerhus i Kettrup Bjerge. Han kendte de lokale, og vi kender til det bl. a. fra Karl Hansens beskrivelse af sin ungdoms reserveposts runde i området, hvor Staunings ”hytte” var det nordligste leveringssted. Med hans ord ”vankede der i varmt vejr en håndbajer sammen med statsministeren, hvis det ikke var en tår kaffe ved hyttens køkkenbord”.

Staunings brev til Lars Peter Bertelsen i Søndergaard ved Østrup indledes med den lidt højtidelige hilsen ”Ærede Vælger”. Familien Bertelsen var politisk aktiv i partiet Venstre, men i den aktuelle sag hæver landsfaderen sig over partipolitisk smålighed. Det drejer sig om en sag af national betydning - den kommende folkeafstemning vedrørende en grundlovsændring.

Opfattede, at i en saa vigtig
Sag bør alle Vælgere tage
Standpunktet, og jeg opfordrer
den indtrængende til at
være fra Afstemningsstedet
den 23. Maj og stemme
Ja
til den nye Grundlov.
Med venlig Hilsen
Th. Stauning

Staunings afslutning af brevet samt hans signatur - Foto: Egnssamlingen

Staunings ærinde er at skabe støtte til at afvikle det udemokratisk sammensatte landsting, der skal erstattes af et for os ukendt fænomen, kaldet Rigstinget. Lovforslaget er med Staunings ord en "Demokratiets og Menneskelighedens Fane, rejst i et Europa, hvor der mange Steder er revideret saaledes, at Folkets Rettigheder, Medbestemmelsesret og Medansvar er forsvundet".

Det er lige før, at man kan høre Staunings dybe røst i radioapparatet - advarende imod de udemokratiske kræfters aktuelle fremmarch i Europa. Forslaget led en krank skæbne ved valget i 1939, idet sølle 44,5 % stemte ja - en grundlovsændring på den tid krævede, at mindst 45 % af de stemmeberettigede stemte for. Dermed forsvandt det omtalte Rigsting ud af den politiske dagsorden, som hurtigt blev koncentreret omkring den gryende verdenskrig. Efter besættelsen blev en grundlovsændring så et politisk emne igen, men denne gang blev hovedtemaet af mange årsager det senere kongepars mangel på drengebørn. Og hurra for det - det, der kom ud af grundlovsændringen á 1953, blev slet ikke så ringe endda..."

Steen Poulsen